

חסד ואמת

פרשת וירא

א. "וַיֵּרָא אֱלֹהֵי ה' בְּאֵלֵי מְרָא"

יש לדעת למה שינה הכתוב להקדים הרואה קודם הנראה שהתחיל לדבר בו שהיה לו לומר 'וירא ה' אליו' וכמו כן מצינו שדבר בכל המקומות הקודמות (י"ב ז) וירא ה' אל אברם וגו' לזרעך וגו', וירא ה' אל וגו' אני אל שדי (י"א): ונראה כי כוונת הכתוב הוא שבא להודיע שהשרה ה' שכינתו עליו ונעשה מרכבה לשכינה, ותמצא שאמרו ז"ל (ב"ר פמ"ז) שהאבות מרכבה לשכינה. והוא אומרו וירא אליו ה' שגילה ה' שכינתו אליו, ולזה הקדים תיבת "אֱלֹהֵי" להזכרת ה' לומר שנתגלית עליו השכינה, מה שלא נשמע באומרו 'וירא ה' אליו' כי ה' יפסיק בין הגילוי למתגלה בו, והבן. ולזה תמצא שלא נאמר עוד "וַיֵּרָא" בכל הנבואות הנאמרות לאברהם אחרי זאת אלא ויאמר ה' כי מצוי הוא לפניו עטרה לראשו.

(ר' חיים אָבֵן עֵטֶר, אור החיים)

ב. "וְהִרְבֵּה אֲרֶבֶה אֶת זְרַעְךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם"

מצינו לפעמים שמדמה את ישראל לכוכבים, ולפעמים לחול אשר על שפת הים, ולפעמים לעפר, שנאמר (בראשית כח.יד) והיה זרעך כעפר הארץ. כי הכל מורה על זמן אחר, כי בזמן השלוה וההצלחה הוא ממשילם לכוכבים לשון גדולה כמו שפירש"י על פסוק ה' אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, (דברים א. י) הרבה והגדיל אתכם, כך הרבה ארבה האמור כאן הוא לשון גדולה.

ודמיון החול הוא מורה, על הזמן שהאומות קמים על ישראל לכלותם ולא יוכלו להם, כמו הגלים המתנשאים כאילו רצו לשטוף את כל העולם ומיד כאשר יגיעו אל החול הם נשברים, כך באומות, כמו שנאמר (תהלים מב.ח) כל משברין וגליך עלי עברו. אמנם לא יוכלו להם כי שם נפלו ונשברו לכך קראם משברין, לכך נמשלו ישראל לחול זה השובר הגלים שלא יוכלו לעבור את החול, כי החול הוא חק וגבול הים כך לא יוכלו האומות לישראל לכלותם. לפיכך כשבא עשו לקראת יעקב, אמר יעקב בתפילתו (בראשית לביג) "וְאִתָּה אֶמְרָת הַיָּטֵב אֵיטֵיב עִמָּךְ וְשָׁמְתִי אֶת זְרַעְךָ כְּחֹל", למה זכר דווקא הבטחת החול ולא הזכיר הכוכבים שיש בהם תרתי לטיבותא הריבוי והגדולה, גם לא הזכיר לשון ריבוי אלא ושמתי זרעך כחול הים, אלא שלפי שזה הבטחה שלא יוכלו להם שונאיהם, כך לא יוכל עשו להזיקו, ומטעם זה הזכיר דווקא החול שעל שפת הים, וכי אין חול אחר בעולם זולתו אלא לפי שהוא שובר הגלים כאמור, לכך נאמר כאן וכחול אשר על שפת הים. וירש זרעך את שער אויביו מה ענין זה לזה, אלא שהוא דרך לא זו אף זו, כי לא זו שיהיו כחול שלא יוכלו להם הגלים דהיינו השונאים, אלא אף זו שהמה ירשו שער אויביהם ויוכלו להם.

ג. "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט"

אמר רבי אבא, בא ראה ענותנותו של אברהם, שאף על גב שאמר לו הקדוש ברוך הוא וצקת סדם ועמרה פי רבה, ועם כל זה שיקאריך עמו והודיע לו שרוצה לעשות דין בסדם, לא בקש ממנו להציל את לוט ולא יעשה בו דין. מה הטעם בשביל? שלא לתבע שקר ממעשיו.

ועל זה שלח הקדוש ברוך הוא את לוט ונהצילו משום אברהם, שפתיב ויזכר אלהים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה וגו'. מה זה אשר ישב בהן לוט? הרי נאמר, אכל משום שפלים רשעים ולא נמצא [ביניהם] מפלם שיש לו דבר זכות פרט ללוט. מפאן למדנו, שבכל מקום שדרים בו רשעים הוא חרב.

"אשר ישב בהן לוט" וכי בכלם ישב לוט? אלא בגללו היו מושבים ולא חרבו. ואם תאמר בזכותו - לא! אלא בזכות אברהם. אמר רבי שמעון, בא ראה שמוש שאדם עושה לצדיק, אותו שמוש מגן עליו בעולם, ולא עוד, אלא שאף על גב שהוא רשע, לומד מדרכיו ועושה אותם. בא ראה, שהרי משום שהתחבר לוט עם אברהם - אף על גב שלא למד כל מעשיו, למד לעשות חסד עם הבריות כמו שהיה עושה אברהם, ונהו שהיה מושב את כל אותן הערים כל אותו זמן שהיו מושבים אחר שונאם לוט ביניהם. (הזהר הקדוש, קה ע"א)

חכמת חיים

א. "המבקש את החכמה בדרך הנכונה ישיגנה"

ב. "הצדיקים הטהורים אינם קובלים על החושך, אלא מוסיפים אור"

ג. "כשהחכמה בקיומה ובשלמותה אזי יכול להכניע כל הצרים הרודפים אחר ישראל"